

*В. Б. Васюта, к.т.н., доцент,
О.М. Житник, здобувач вищої освіти,
спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТІНІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Тінізація підприємництва в Україні є однією з причин, що перешкоджають розвитку конкурентоспроможності країни. Саме тіньова економіка уповільнює інтеграцію в європейське співтовариство та зростання соціальних стандартів життя населення країни.

В Україні немає єдиного підходу як до категоріального апарату (іллегальна, невидима, нелегальна, сіра, чорна тощо, андеграундна, прихована тощо), так і до трактування змісту поняття «тіньова економіка». Це породжує появу розбіжностей у показниках рівня тіньової економіки у ВВП України, тобто необ'єктивних даних, що не відображають реальний стан загрози ефективному розвитку економіки.

Одне з перших визначень тіньової економіки запропонував економіст МВФ Віто Танзі. Він зазначав, що «тіньова економіка – це частина валового національного продукту, яка через її відсутність у звітності та/або заниження її величини не відображена в офіційній статистиці» [1].

Німецький дослідник Ульріх Тіссен використовує термін «тіньова економіка», характеризуючи ті види діяльності, «в яких створюється нова вартість, що не враховується офіційною статистикою» [2].

Е. Фейг запропонував більш поширене визначення тіньової економіки, до якої «належить уся економічна діяльність, що з будь-яких причин не враховується офіційною статистикою» [3, с. 23]. Близьким є й визначення П. Гутманна «тіньова економіка – це будь-яка економічна діяльність, не врахована офіційною статистикою» [4, с. 33]. Отже, можна зробити висновок, що зарубіжні автори застосовують до визначення сутності поняття «тіньова економіка» саме статистичний підхід.

Такої ж думки і деякі вітчизняні автори. Так, О.В. Турчинов зазначає, що «тіньова економіка – це економічна діяльність, яка не враховується, не контролюється і не оподатковується державою і (або) спрямована на отримання доходу шляхом порушення чинного законодавства» [5, с. 32].

У «Економічному енциклопедичному словнику» авторами С.М. Мочерним, Я.С. Ларіною, О.А. Устенко та С.І. Юрієм пропонується розуміти тіньову економіку «як вид економічної діяльності, спрямованої на

отримання заборонених доходів, ухилення від державного, наддержавного і громадського контролю та сплати податків під час здійснення легальних видів економічної діяльності» [6, с. 447].

З.С. Варналій у своїй праці [7, с. 11] пропонує трактувати зміст тіньової економіки як «складне соціально-економічне явище, що є сукупністю неконтрольованих і нерегульованих як протиправних, так і законних, але аморальних економічних відносин між суб'єктами економічної діяльності з приводу отримання прибутку шляхом приховування доходів й ухилення від сплати податків».

На підставі аналізу різних підходів зарубіжних та вітчизняних авторів до трактування поняття «тіньова економіка» О.В. Скорук вважає, що «тіньова економіка – це приховувана та/або не приховувана економічна діяльність, мета якої полягає в умисному чи вимушеному отриманні надприбутків внаслідок неконтрольованих соціально-економічних відносин» [8, с. 129].

Отже, теоретичне узагальнення питання тінізації підприємництва є необхідним для визначення методів та засобів зменшення її рівня в Україні на сучасному етапі, що є важливою передумовою зростання економічної безпеки країни.

Література:

1. *Tanzi V. The Underground Economy in the United States Abroad / V. Tanzi. – Lexington, Mass: Lexington Books, 1982. – 70 p.*
2. *Тіссен У. Тіньова економіка: методи прогнозування, проблеми кількісної оцінки та висновки для економічної політики / У. Тіссен // Зрушення до ринкової економіки. Реформи в Україні: погляд зсередини. – К., 1997. – С. 61.*
3. *Feige E. A new perspective on macroeconomic phenomena: the Theory and measurement of the unabsorbed sector in the US economy / E. Feige. – Causes, 1980.*
4. *Gutmann P.M. The Subterranean Economy / P.M. Gutmann // Financial Analysts Journal. – 1977. – № 33.*
5. *Турчинов О.В. Тіньова економіка: теоретичні основи дослідження / О.В. Турчинов. – К.: АртЕк, 1995. – 300 с.*
6. *Економічний енциклопедичний словник / ред.-упоряд. С.В. Мочерний. – Т. 2. – Львів: Світ, 2005. – 568 с.*
7. *Тіньова економіка в Україні: стан, тенденції, шляхи подолання [Текст] : аналіт. огляд / [упоряд.: С. С. Чернявський, В. А. Некрасов, А. В. Тутко та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 152 с.*
8. *Скорук О.В. Тіньова економіка: сутність, причини виникнення та шляхи подолання/ О.В. Скорук// Економіка і суспільство. Вип. №11/2017. С. 127-131. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/11_ukr/20.pdf*